

HAN STARTADE SVENSK TIDSKRIFT

Gösta Bagge var humanist och den fria marknadens försvarare

Av Carl Johan Ljungberg

KUNNIG OCH omdömesgill, pliktmedveten. Tillika viljestark, allvarlig och självkritisk. Sådan var Gösta Bagge, ekonomiprofessor, social- och utbildningspolitiker och högerns partiledare mellan 1935 och 1944. Tillsammans med ekonomiprofessorn Eli Heckscher återstartade han 1911 denna tidskrift i dess tredje levnad efter grundandet 1870.

Gösta Bagge är i dag okänd för många, kanske de flesta. Han satte dock stark prägel på några decennier av svensk politik. Efter att ha studerat humaniora i Uppsala tillbragte han ett givande studieår i USA, där han ägnade sig åt att lära känna fackföreningsrörelsen och dess organisationsproblem. Åter i Sverige startade Bagge genast ett brett studium av den svenska fackföreningsrörelsen. Han gick vidare på den vägen genom den avhandling om lönebildningen, som förblir hans största vetenskapliga insats. Samtidigt med professorsutnämningen lyckades Bagge få tillstånd en ny utbildningsorganisation, som fick stor betydelse. Den kallades Socialinstitutet (numera Socialhögskolan) i Stockholm. Bliande handläggare förvärvade där, utöver förvaltningskunskaper, socialvetenskapliga perspektiv.

I år har historikern Per G Andreen givit ut boken *Gösta Bagge som samhällsbyggare: Kommunalpolitiker, socialpolitiker, ecklesiastikminister*. Där återges fint några av Baggés insatser mot bakgrund av den vitala ekonomiska och socialpolitiska debatt samt den reformverksamhet

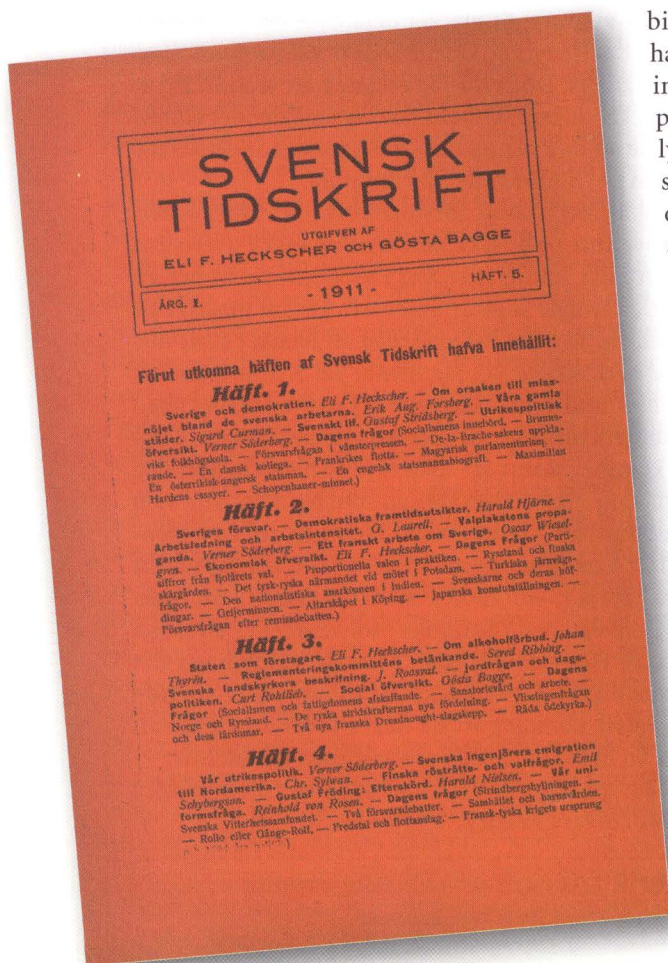
som pågick i Sverige från före 1914 och fram till 1940-talet. Som Andreen visar deltog Bagge på olika poster i de centrala frågorna under denna tid, och han gjorde ambitiösa utredningar inför flera av besluten. Han vägledades av en genomarbetad liberalkonservativ åskådning.

SAKKUNSKAP OCH KVALITET

Viktiga bidrag gav Bagge först som kommunalman i Stockholm till debatter om kommunens roll gentemot medborgarna och marknaden. Både som politiker och ekonom bedömde han den allmänna ekonomiska politiken. Han betonade värden som sakkunskap och kvalitet i de offentliga åtagandena. En partipolitiserings eller ett så kallat "bossvälde" ansåg han hota det förtroende de folkvalda åtnjöt, och ytterst folkstyret. Bagge ville i princip spara på statens utgifter. Han satte däremot gärna tex på utbildning och bibliotek samt hälsovård.

Bagge hyste intresse för utbildning och forskning. Att satsa på dessa områden såg han som vitala investeringar för framtiden. Som ecklesiastikminister startade han en utredning som avsåg att modernisera de olika skolformerna. Bagge ogillade termen "enhetsskola". Han ansåg att det behövs olika skolformer, dels goda offentliga sådana, dels folkhögskolor och privata eller halvprivata utbildningar. Alla individer får inte pressas i samma form. Flertalet ungdomar borde få en fortsatt skolning alltefter fallenhet sedan de avslutat den obligatoriska skolan.

Enligt Bagge ligger det en risk i en överteoretiserad skola. En sådan blir ensidig och stöter bort många ungdomar. Själv ville han mera betona vilje- och karaktärsträningen, de humanistiska och estetiska inslagen samt idrott och lek. Han främjade även ämnen som etik- och religion samt sexualkunskap och samlevnad. Som ecklesiastikminister såg Bagge vitala uppgifter inom det övriga kul-

turlivet, folkbildningen, teatern, medierna och fornminnesvården.

KRITISK TILL KEYNES

Tidigt anade Bagge att offentliga program lätt blir jätteåtaganden. Det gällde inte minst bostadssubventioner och bostadsbyggande samt de (då aktuella) kommunala markköpen. Bagge blev från att först ha värdesatt facklig verksamhet även mer kritisk till facketns ökande makt. Kollektivanslutningen hade ingen vän i honom.

Tjugo år efter den första Amerikavistelsen återkom Bagge till USA och kunde nu utverka Rockefellerstiftelsens stöd på lång sikt till svensk samhällsforskning och socialpolitisk undervisning. Både Bertil Ohlin och Eskil Wadensjö har fram-

hävt Bagges stora insats som forskningsentreprenör. På det området har Bagge ingen svensk medtävlare.

Gentemot J M Keynes förkunnelse av en expansionistisk konjunkturpolitik som medel att bekämpa arbetslöshet ställde sig Bagge avvisande. Han ansåg att den skulle leda till inflation och i längden till näringslivets socialisering. Gunnar Myrdal betraktade på 1930–40-talen socialisering som ett eftersträvansvärt mål och tvekade därför inte att driva en expansionistisk propaganda, men längre fram slog han om och utfärdade stränga varningar mot följderna av penningvärdeförsämring. Då var Bagge för länge sedan borta.

Gösta Bagge var en marknadsliberal i god mening. Han ägde varmt

mänskligt samvete. Han försvarade konsekvent friheten, men ansåg att etik och humanistisk bildning ger en mognad som gör en fri marknad möjlig. Genom sin vilja att tänka om i konkreta frågor när nya fakta tillkom vann han samtidigt respekt.

Carl Johan Ljungberg (cjl@city-univ.se) är författare och konsult.

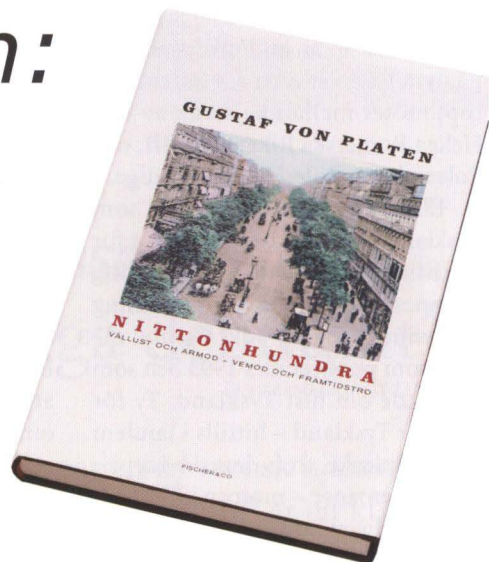
Författare: Per G Andreen
Titel: Gösta Bagge som samhällsbyggare. Kommunalpolitiker, socialpolitiker, ecklesiastikminister
Förlag: A&W International, 1999

Gustaf von Platen:

Nittonhundra

vällust och armod - vemod och framtidstro

Finns att köpa i Din bokhandel eller direkt från förlaget till ett specialpris !

BESTÄLLNINGSKUPONG:

Ja tack, skicka mig Gustaf von Platens bok Nittonhundra till specialpriset 250 kronor inklusive moms och frakt

Namn:

Adress:

Postadress:

Ring, skicka eller faxa in Din beställning till: Bokförlaget Fischer & Co, Norrlandsgatan 15, 111 43 Stockholm

tel: 08-24 21 60; fax: 08-24 78 25;

e-mail: bokforlaget@fischer-co.se